

เสวนาเรื่อง... **Aging well in Thailand 4.0**

Mahidol
University
Wisdom of the Land

“ภาพรวมและสถานภาพสังคมสูงอายุ ของประเทศ”

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ณ โรงแรมสวิสโฮเต็ล เลอ คองคอร์ด ห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

ศุกร์ที่ 26 มกราคม 2561

ประเด็นทางประชากรที่สำคัญทุกวันนี้

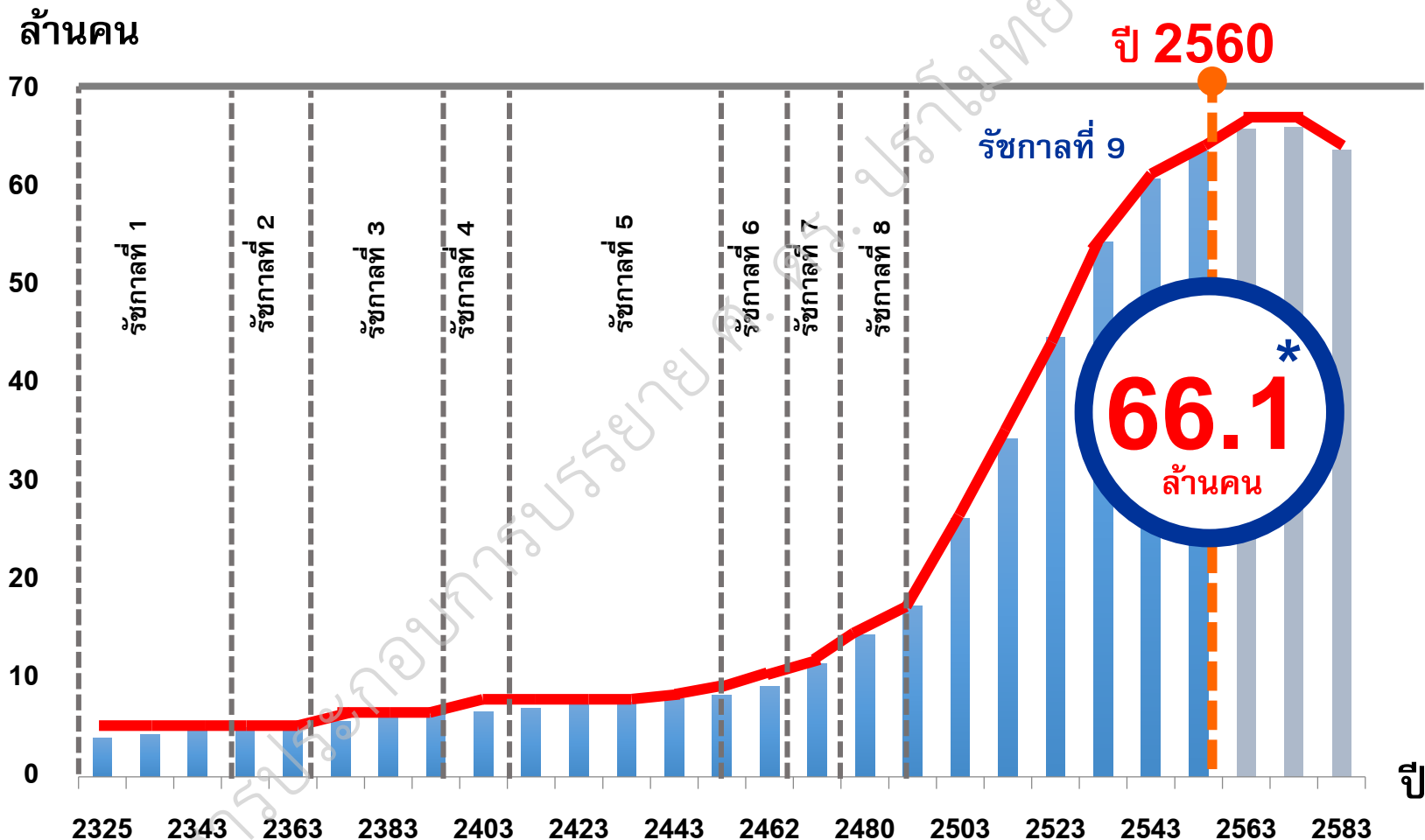
❖ เกิดน้อย

❖ **แก่เร็ว**

❖ แออัด

❖ แผลกหน้า

ปัจจุบัน จำนวนประชากรไทยโดยรวม เกือบไม่เพิ่มขึ้นเลย

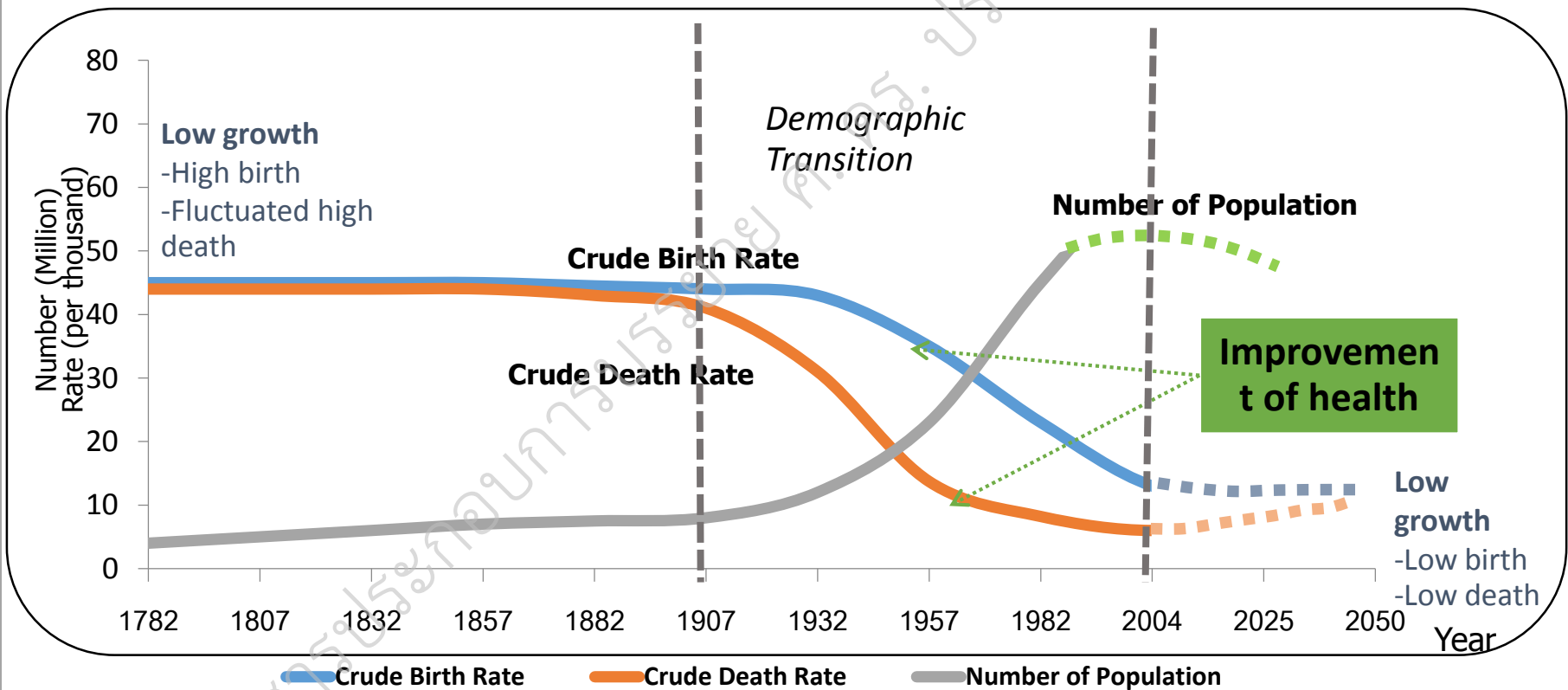

แหล่งข้อมูล:
การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี 2553-2583,
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

* ถ้ารวมแรงงานข้ามชาติอีกประมาณ 3 ล้านคน ประชากรที่อยู่ในประเทศไทย จะมี
อยู่ประมาณ 69.1 ล้านคน

การเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic transition) ของประเทศไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (2484-2488) อัตราตายลดต่ำลง ในขณะที่อัตราเกิดยังคงสูง ทำให้อัตราเพิ่มประชากรสูงมาก (ทศวรรษ 2500 อัตราเพิ่มสูงกว่า 3% ต่อปี)

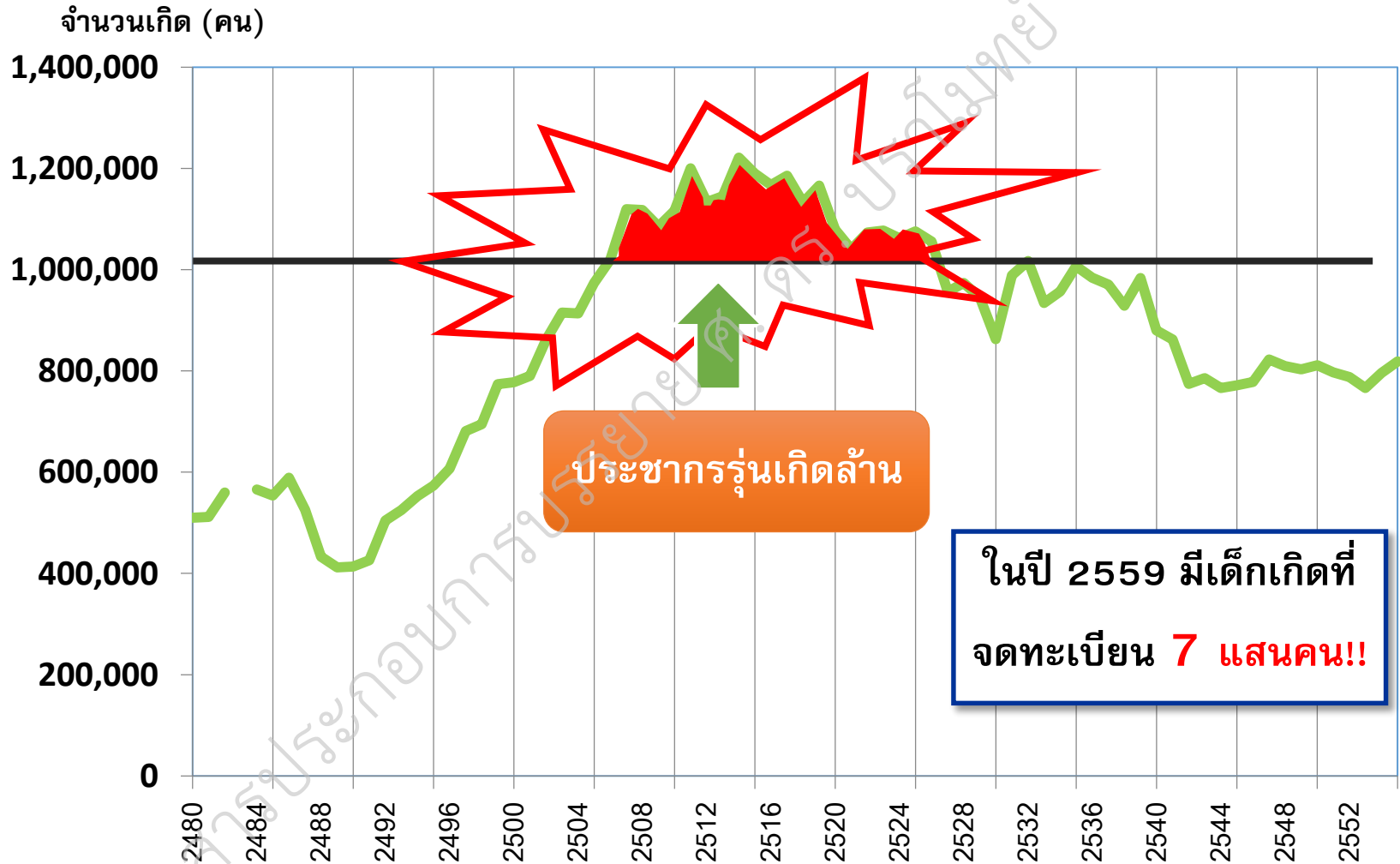
อีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรไทยจะอยู่ในสภาพ **คงตัว** ที่ประมาณ 64-65 ล้านคน

ประเทศไทยเคยมีนโยบายส่งเสริมการคุมกำเนิด

- ❖ เมื่อ 17 มีนาคม 2513 ครม. มีมติให้ชะลออัตราเพิ่มประชากรที่สูงมาก “อันจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ”
- ❖ ด้วยวิธีให้คู่สมรสวางแผนครอบครัวโดยสมัครใจ
- ❖ จัดตั้ง “โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ” ตั้งแต่ปี 2513
- ❖ โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ประสบผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม อัตราคุมกำเนิดของคู่สมรสชาวไทยเพิ่มสูงขึ้นจากไม่ถึง 15% ก่อนมีโครงการฯ เป็น 60% ในปี 2523 และเป็น 70% ในปี 2533

ช่วงปี 2506 - 2526

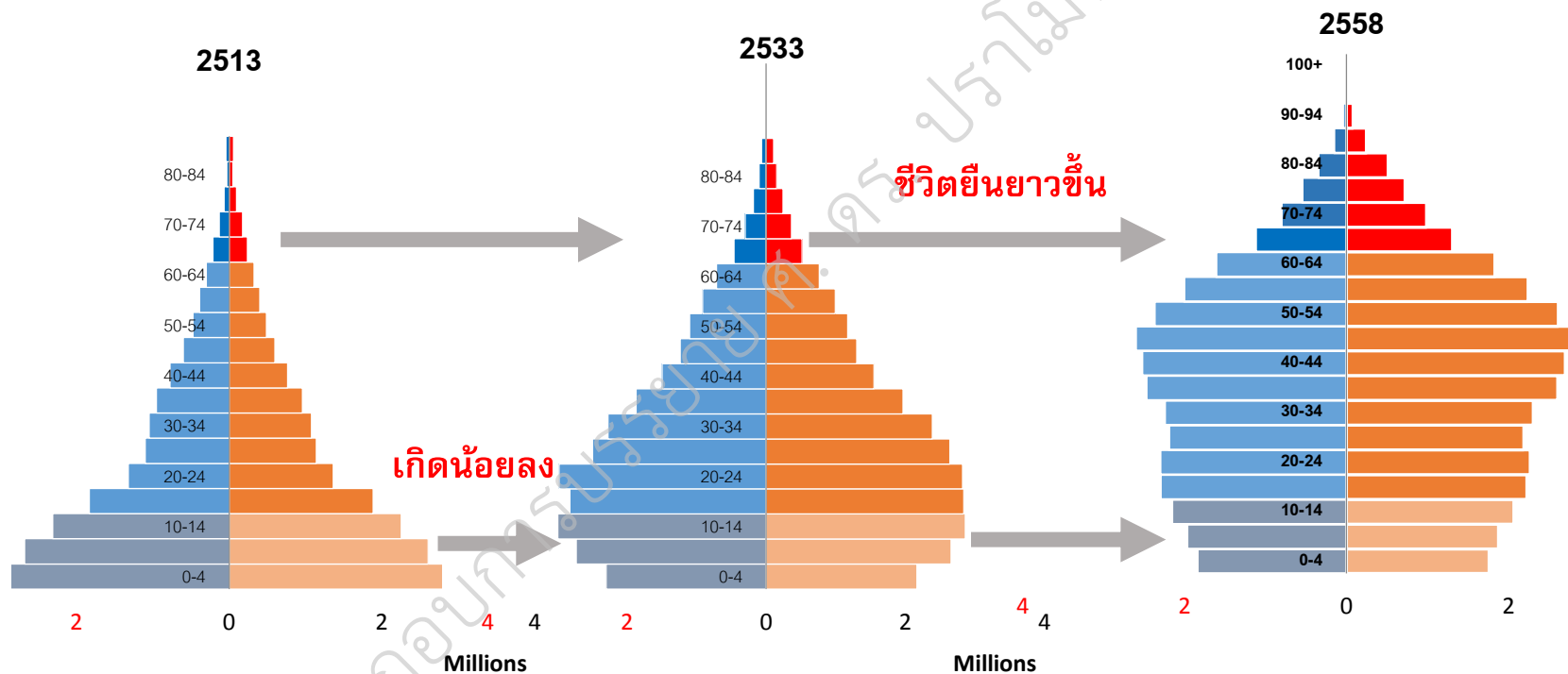
เด็กเกิดในประเทศไทยเกินกว่าล้านคนในแต่ละปี

ที่มา: ปราโมทย์ ประสาทกุล และ บัณฑิตา ว่าพัฒน์วงศ์ “สถานการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2548”

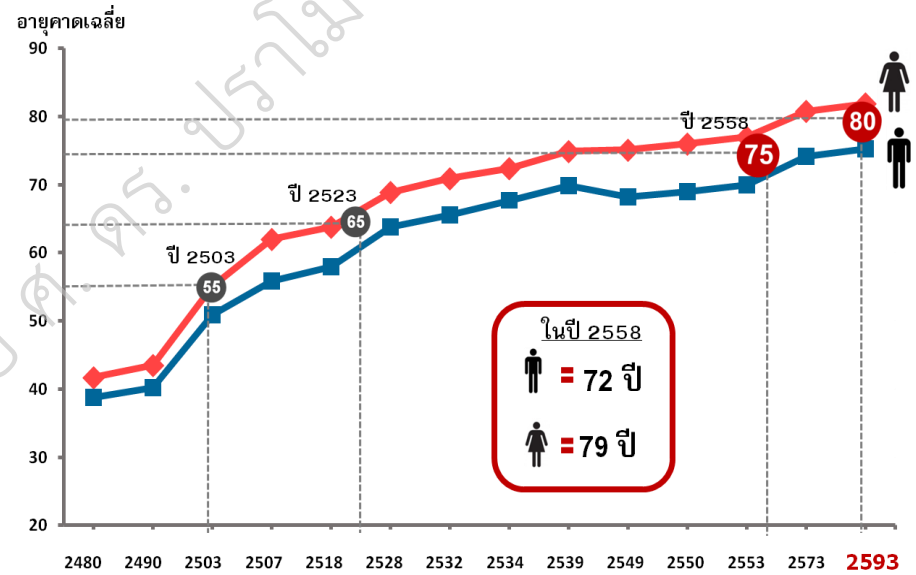
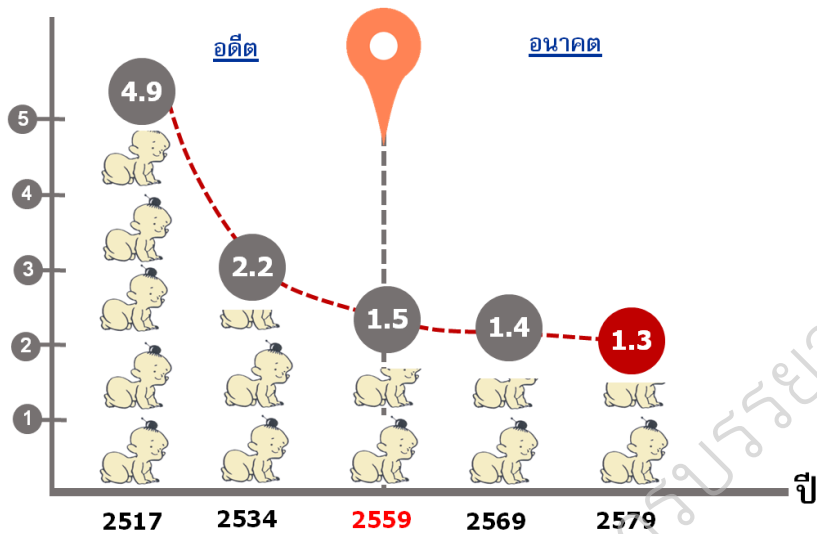
ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และ ปราโมทย์ ประสาทกุล (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2548.

ขณะที่ขนาดประชากรอยู่ในสภาพคงตัว โครงสร้างอายุของประชากรกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สูงวัยขึ้น

สาเหตุหลักที่ทำให้ประชากรสูงวัยคือการที่ **คนไทยมีลูกน้อยลง**
และสาเหตุรองคือการที่ **คนไทยมีอายุยืนขึ้น**

สาเหตุหลักที่ทำให้ประชากรสูงวัยคือการที่ คนไทยมีลูกน้อยลง และสาเหตุรองคือการที่ คนไทยมีอายุยืนขึ้น

- ❖ อัตราเจริญพันธุ์รวม หรือจำนวนบุตรที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะมีตลอดวัยเจริญพันธุ์ของตน ได้ลดลงจากที่เคยสูงถึง 5 คนเมื่อ 50 ปีก่อนลดลงเหลือเพียง 1.5 คนในปัจจุบัน
- ❖ อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยยืนยาวขึ้น จากประมาณ 60 ปีเมื่อ 50 ปีก่อน เป็นประมาณ 75 ปีในปัจจุบัน

จากประชากรเยาว์วัยกลายเป็นประชากรสูงวัย

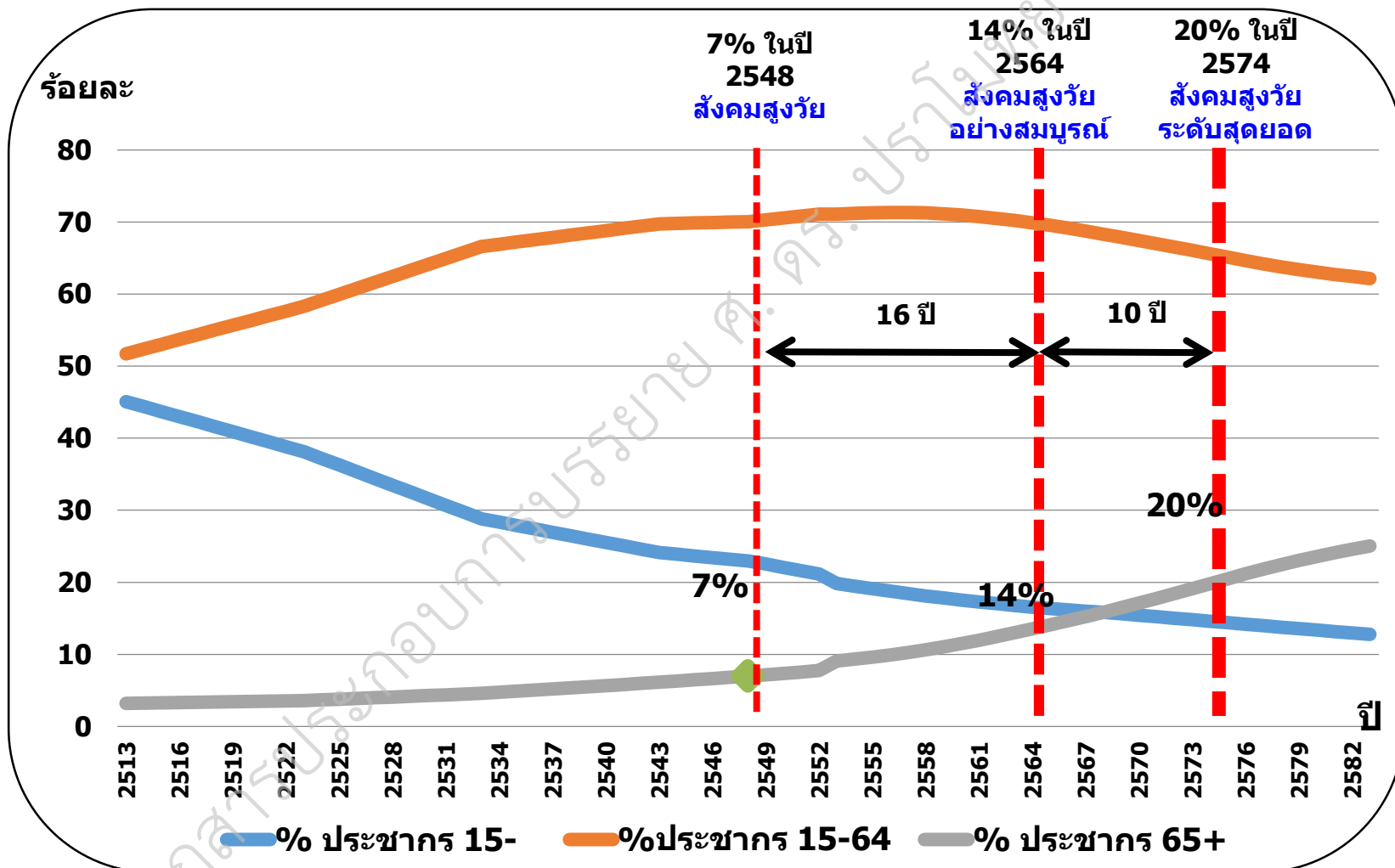
- ❖ โครงสร้างอายุของประชากรไทยเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในระยะเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมา
- ❖ จากที่เคยเป็นประชากรเยาว์วัยก็กลายเป็นประชากรสูงวัย และยิ่งจะมีอายุสูงขึ้นไปอีกในอนาคต

ประชากร (ล้านคน)	2523	2560	2580
อายุ 0-14 ปี	16.4 (37.0%)	11.6 (17.5%)	8.7(13.3%)
อายุ 15-59 ปี	25.2(56.8%)	43.2 (65.4%)	36.5(56.0%)
อายุ 60 ปีขึ้นไป	2.7(6.1%)	11.3 (17.1%)	20.1(30.8%)
รวมทั้งหมด	44.3(100%)	66.1(100%)	65.3 (100%)

ประชากรอายุยิ่งสูง ยิ่งเพิ่มเร็ว

ประชากร (ล้านคน)	2560	2580	% เปลี่ยนแปลง/ปี
รวมทั้งหมด	66.1	65.3	-0.1
อายุ 60 ปี+	11.3	20.1	3.9
อายุ 80 ปี+	1.5	3.5	6.7

ประชากรไทยสูงวัยอย่างรวดเร็วมาก!!!

ที่มา: สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559

ในอนาคตสังคมสูงวัยไทยจะมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

อายุ	2558			2568			2583		
	ชาย (พันคน)	หญิง (พันคน)	อัตราส่วน เพศ	ชาย (พันคน)	หญิง (พันคน)	อัตราส่วน เพศ	ชาย (พันคน)	หญิง (พันคน)	อัตราส่วน เพศ
60-69	2,727	3,140	87	3,870	4,528	85	4,133	4,825	86
70-79	1,349	1,712	79	2,076	2,656	78	3,302	4,337	76
80-89	502	762	66	665	1,039	64	1,294	2,137	61
90+	54	103	53	94	197	47	145	346	42
รวม 60+	4,633	5,718	81	6,705	8,421	80	8,874	11,645	76

อัตราส่วนเพศ = จำนวนผู้ชายต่อผู้หญิง 100 คน

❖ อายุสูงขึ้น อัตราส่วนเพศจะยิ่งลดลง

❖ ในปี 2583 : ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มีผู้ชายประมาณ 73 คนต่อผู้หญิง 100 คน
: ประชากรอายุ 90 ปีขึ้นไป อัตราส่วนเพศชาย 1 คน ต่อ ผู้หญิง 2 คน¹²

จำนวนประชากรวัยแรงงานจะลดลงอย่างมาก

ประชากร (ล้านคน)	2560	2580
วัยเด็ก (0-14 ปี)	11.6	8.7
วัยแรงงาน (15-59 ปี)	43.2	36.5
วัยสูงอายุ(60 ปี+)	11.3	20.1
รวมทุกอายุ	66.1	65.3

ทางออกเพื่อแก้สถานการณ์การลดลงของแรงงาน

1. **พัฒนาคุณภาพ**ของแรงงานเพื่อชดเชยปริมาณที่ลดลง
2. **ใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกล**แทนแรงงาน
3. **ยืดอายุการทำงาน**ออกไปให้นานที่สุด
4. **นำเข้าแรงงาน**ในสาขาที่ขาดแคลน
5. **ส่งเสริมการเกิด**เพื่อเพิ่มปริมาณแรงงานในอนาคต

ความมั่นคง 3 ด้านที่สำคัญสำหรับประชากรสูงอายุ

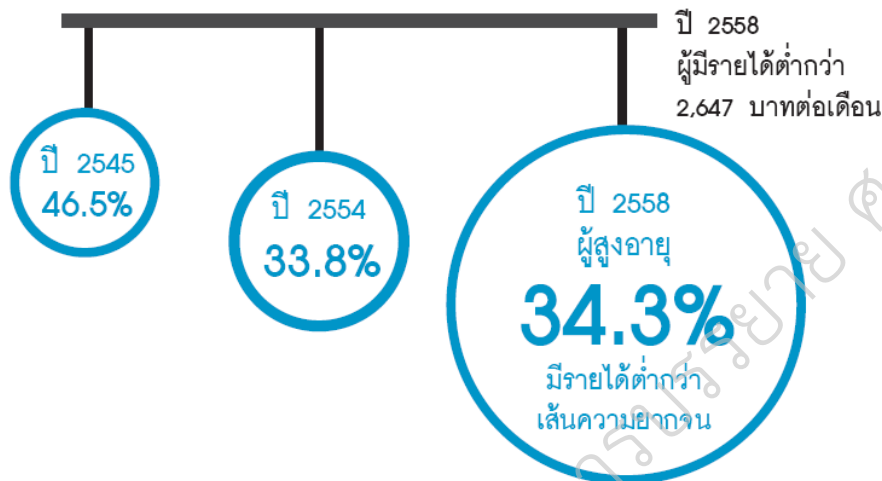
- ❖ สุขภาพ
- ❖ รายได้เพียงพอชีพ
- ❖ การอยู่อาศัย

สถานการณ์ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

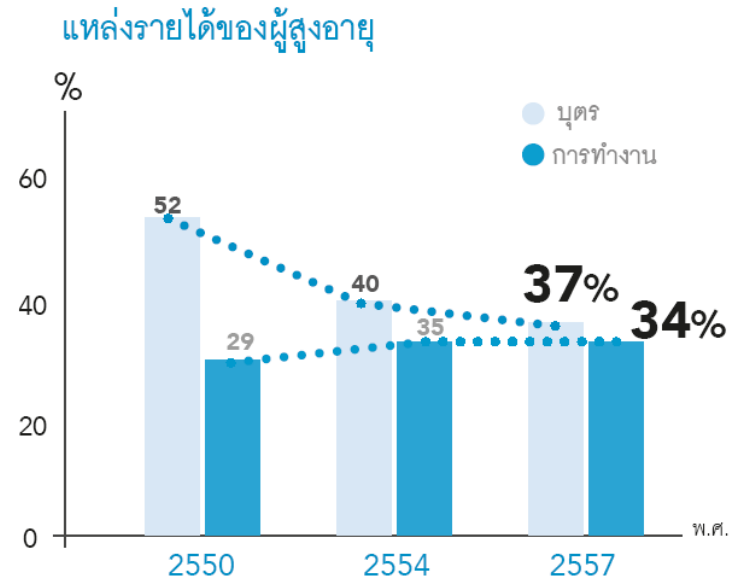
- ❖ ผู้สูงอายุ (60 ปี+) ที่อยู่ใน**ภาวะพึ่งพิง**มี **4** แสนคนในปัจจุบัน และจะเพิ่มเป็น **1.3** ล้านคนใน 20 ปีข้างหน้า
- ❖ ผู้สูงอายุที่มี**ภาวะสมองเสื่อม**มี **6** แสนคนในปัจจุบัน และจะเพิ่มเป็น **1.4** ล้านคนใน 20 ปีข้างหน้า
- ❖ **56%** ของผู้สูงอายुरายงานว่าตนเองมี**โรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว** (ปี 2558)

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

ปี 2558 หนึ่งในสามของผู้สูงอายุไทยมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

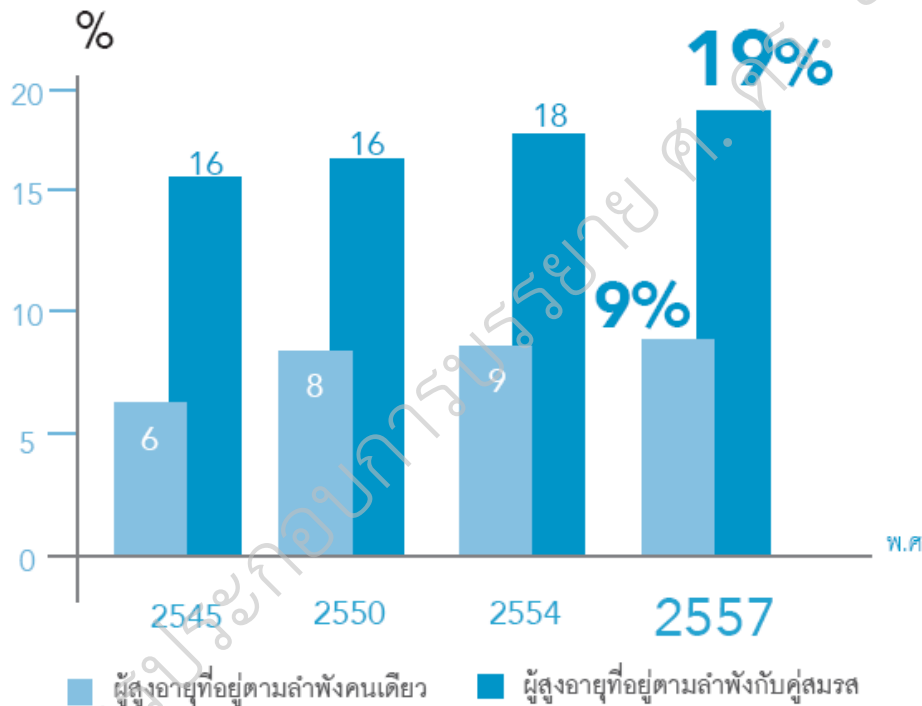
แหล่งข้อมูล: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545, 2554 และ 2557, สสช.
ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต, สสช.

แหล่งข้อมูล: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550, 2554 และ 2557, สสช.

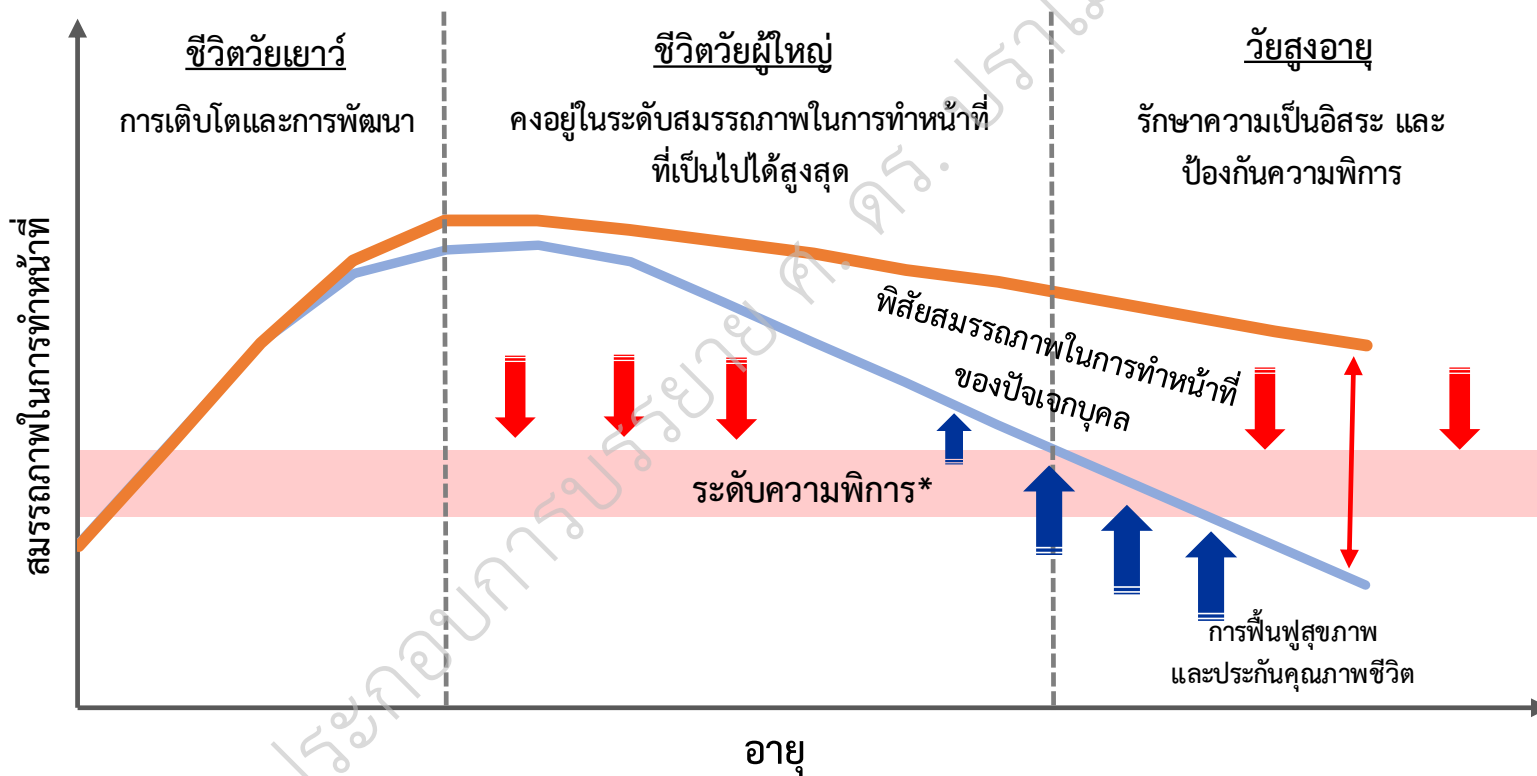
สถานการณ์ด้านการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง ปี 2545-2557

สัดส่วนผู้สูงอายุ
ที่อยู่ตามลำพัง
มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ต้องทำให้เกิดการสูงวัยอย่างมีพลัง ตลอดเส้นทางชีวิตของผู้คน

* การเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมสามารถทำให้ระดับความพิการลดต่ำลงได้ ซึ่งจะทำให้จำนวนผู้พิการในชุมชนหนึ่งลดลง